1. Nr inwentarza: 1055
2. Autor/rzy: Juliusz Słowacki
3. **Tytuł egzemplarza: Lilla Weneda**
4. Inne wersje tytułu (wg afisza):
5. Tytuł oryginalny:
6. Autor przekładu:
7. Współpraca (autor adaptacji):
8. Słowa kluczowe: Juliusz Słowacki, Lilla Weneda, Teatr Miejski w Krakowie
9. Data, miejsce, rok wydania: brw
10. Data utworzenia egzemplarza teatralnego: 1904, 1920
11. Typ zasobu: egzemplarz teatralny, druk
12. Oznaczenia, pieczęcie: Biblioteka Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie
13. Noty (obsada, skreślenia): skreślenia i notatki ołówkiem czarnym, czerwonym i niebieskim, znaki suflersko-inspicjenckie z datami spektakli od 07.05.1904 r. do 27.08.1904 r.
14. Język: polski
15. Opis fizyczny: stron, wymiary w mm, dodatki (np. afisz): s. 89, 21,8x15, afisze 23 V 1904 oraz 26, 27-29 II 1920
16. Lokalizacja oryginału: Archiwum Artystyczne i Biblioteka Teatru im. J. Słowackiego w Krakowie
17. Prawa: domena publiczna

1. Inscenizacje powiązane:

a) Teatr, scena: Teatr Miejski w Krakowie, Teatr im. Juliusza Słowackiego w Krakowie

b) Data/y premier/y: 07.05.1904, dyr. Józef Kotarbiński; 26.02.1920, dyr. Teofil Trzciński (powtórzone 27 i 28.02)

c) Reżyseria: 1904 – brak inf., 1920 – Stanisława Wysocka (występ gościnny i reżyseria)

d) Scenografia/kostiumy: 1904 – „nowa wystawa, nowe kostiumy" (wg afisza); 1920 – projekt dekoracji - Józef Gałęzowski, wykonane - Zygmunt Wierciak

e) Autor muzyki: 1904 – Władysław Żeleński

f) Obsada/y

1904 (wg afisza z 8 V):

Lech – [Józef] Popławski

Gwinona, żona Lecha – [Helena] Arkawin

Lechon, syn Lecha – J[adwiga] Czechowska

Krak, syn Lecha - ***

Arfon, syn Lecha – Helcia [dziecko]

Derwid, król Wenedów – [Józef] Kotarbiński

Lilla Weneda – [Jadwiga] Mrozowska

Róża [!] Weneda – [Stanisława] Wysocka

Polelum, syn Derwida – [Andrzej] Mielewski

Lelum, syn Derwida – [Jerzy] Leszczyński

Sygoń – [Bolesław] Zawierski

Gryf – [Franciszek] Frączkowski

Święty Gwalbert – [Leon] Stępowski

Ślaz, jego sługa – [Adolf] Walewski

Goniec – [Ferdynand] Sarnowski

Harfiarze: [Józef] Sosnowski, [Marian] Jednowski, [Aleksander] Zelwerowicz, [Grzegorz] Senowski, [Stanisław] Bronicz, [Bolesław] Puchalski, [Hipolit] Wójcicki, [Juliusz] Jejde, [imię nieust.] Bogdański, [Julian] Strycharski, [Rudolf] Segeny, [imię nieust.] Hausner

Rycerz - ***

Wódz – [Zenon] Mastalski

Dziewica – [Nuna] Olchowska [wł. Młodziejowska]

1920 (wg afisza z 26 II):

Lech – Jan Guttner

Gwinona, żona Lecha – Amalia Rotter

Lechon, syn Lecha - ***

Krak, syn Lecha – Lucjana Bracka

Arfon, syn Lecha - ***

Derwid, król Wenedów – Józef Sosnowski

Lilla Weneda – Leokadia Pancewiczowa

Roza Weneda – Stanisława Wysocka (gościnnie)

Polelum, syn Derwida – Władysław Bracki

Lelum, syn Derwida – Janusz Nowacki

Sygoń – Józef Motyczyński

Gryf – Henryk Dietrich

Święty Gwalbert – Józef Orwid

Ślaz, jego sługa – Julian Dobrzański

Goniec – Władysław Krasnowiecki

Harfiarz I – Marian Jednowski

Harfiarz II – Zygmunt Nowakowski

Harfiarz III – Ryszard Wasilewski

Harfiarz IV – Alfred Szymański

Harfiarz V – Wacław Szymborski

Harfiarz VI – Tadeusz Białkowski

Harfiarz VII – Bolesław Puchalski

Harfiarz VIII – Stanisław Kustowski

Harfiarz IX – Kazimierz Brandt

Harfiarz X – Władysław Krasnowiecki

Harfiarz XI – Włodzimierz Ziembiński

Harfiarz XII – Henryk Modrzewski

Rycerz – Adam Bystrzyński

Wódz – Włodzimierz Miarczyński

Dziewica – Zofia Białkowska

g) Identyfikacja ingerencji: egzemplarz inspicjenta, będący drukowanym tekstem dramatu (wyd. w opracowaniu Piotra Chmielowskiego, Brody 1906, niekompletne – brak wstępu, tylko strony 31-117, czyli tekst dramatu) na stronie z wykazem postaci wpisane ołówkiem obsady z 1904 i 1920 roku oraz spis obrazów (1904), w tekście znaki inspicjenckie i kreślenia ołówkiem, czerwoną i niebieską kredką oraz nieliczne kreślenia i dopiski czarnym atramentem; pod zakończeniem tekstu ołówkowy wykaz dat ośmiu przedstawień z 1904 i czasem trwania poszczególnych spektakli, z podpisami inspicjenta lub suflera (Borsuk)

h) Opis powiązanych inscenizacji: Spektakl zrealizowany za dyrekcji Józefa Kotarbińskiego, w tradycyjnej konwencji, ze scenografią (dekoracjami) w opracowaniu

Jana Spitziara. Egzemplarz niniejszy był podstawą inscenizacji *Lilli Wenedy* w roku 1904 i 1920. Wznowienie *Lilli Wenedy* w 1904 roku, po długiej przerwie (ostatnio graną ją w Krakowie jeszcze w 1887 roku, ale, mimo świetnej obsady, przeszła wówczas bez wielkiego echa), w nowej inscenizacji przyjęto z aplauzem publiczności i krytyków. Elementem spektaklu, który zwrócił baczną uwagę recenzentów, była muzyka Władysława Żeleńskiego. Autor krótkiej wzmianki w „Czasie" (1904 nr 106) informował, że złożona była zarówno z nowych motywów o kunsztownej harmonice, jak z fragmentów znanych już utworów kompozytora, które zostały tu „bardzo zręcznie zastosowane". Jedyny poważniejszy mankament stanowił brak w teatralnej orkiestrze autentycznej harfy, którą zastąpiło skrzypcowe *pizzicato*, mające naśladować jej dźwięk. O Jadwidze Mrozowskiej w roli tytułowej pisano, że brak „szczerego liryzmu", który nie leży w zakresie ekspresji tej aktorki, wynagradzała bardzo inteligentna gra. Stanisława Wysocka jako Roza, której jedyną wadą było „zbytnie forsowanie głosu", brzmiącego nieco chropowato i przesłaniającego urok poetycki języka Słowackiego („Naprzód" 1904 nr 129). Józef Kotarbiński w roli Derwida zdradzał kłopoty z pamięciowym opanowaniem tekstu, więc brzmienie fraz przez niego wygłaszanych porównano do „prądu przerywanego" (tamże). Wyróżniony został wykonawca roli Ślaza, Adolf Walewski, za dyskrecję i tonowanie zbyt jaskrawych cech tej postaci.

Przedstawienie z roku 1920 wyreżyserowane zostało „energiczną i świadomą dłonią" (Boy, „Czas" 1920 nr 53) goszczącej w teatrze krakowskim Stanisławy Wysockiej, która, podobnie jak w 1904 roku, zagrała Rozę Wenedę. Zdaniem Boya, aktorstwo było nierówne, co wynikało po trosze ze stylistycznego zróżnicowania melancholijnie pięknego świata Wenedów i „mniej czystej próby" świata Lechitów, a wreszcie obecności pierwiastka groteskowo-ironicznego w osobach św. Gwalberta i Ślaza: o ile zarówno Lilla (Pancewiczowa), jak Roza znakomicie sprostały rysunkowi, jaki nadał im poeta, o tyle np. Gwinona w wykonaniu Amalii Rotter przypominała mu raczej typ „Herod-baby" (Prokesch w „Nowej Reformie" nr 52 opisał ją inaczej: jako „zwyrodniały typ mściwego kobiecego demona"). Dowcipny Boy zwrócił też uwagę na kilka niefortunnych detali scenograficznych: stojącą (!) trumnę ze zwłokami Lilli, która „robi wrażenie angielskiego kufra do podróży", czy „dość chudego, jak na efekt sceniczny" stosu pogrzebowego, na którym płonęli Lelum i Polelum. Znakomicie prezentował się Chór harfiarzy, mówiących unisono („harmonia gestu, czystość słowa […] czyniły silne wrażenie"), choć Boy przyklasnął zdaniu innego krytyka, że trafniej byłoby rozłożyć kwestie Chóru na szereg fragmentów wygłaszanych przez pojedynczych aktorów. Zdzisław Jachimecki podszedł do realizacji z solenną powagą: projekty scenografii Gałęzowskiego miały, jego zdaniem, „nadzwyczajną siłę efektów kolorystycznych i świetny rozkład form przestrzennych" („Głos Narodu" 1920 nr 55), zaś wykonanie aktorskie opisał jako „posągowe", w czym zasługę mieli przede wszystkim Józef Sosnowski i Stanisława Wysocka oraz członkowie Chóru harfiarzy. Brakowało mu natomiast większej liczby statystów w scenach zbiorowych na zamku Lecha, który wystąpił w otoczeniu „całych dwóch komparsów". Chwalił wprawdzie role Ślaza i św. Gwalberta, pozostał jednak pod ogólnym wrażeniem podniosłego i uroczystego charakteru tej realizacji. Podobnie Władysław Prokesch, który pisał o Wysockiej w kategoriach niemal muzycznych, że jako Roza Weneda „wniosła na scenę grozę tragiczną, ujawnioną w głębokich akcentach dramatycznych, wspartych szerokim, minorowym patosem". Całość spektaklu wprawiła go w „podniosły nastrój ducha, jaki zawsze niesie z sobą władztwo wielkiej poezji" („Nowa Reforma" 1920 nr 52).

Opracowanie: Agnieszka Marszałek

Opis merytoryczny do egzemplarza teatralnego zdigitalizowanego w ramach projektu digitalizacyjnego Cyfrowe Arcydzieła Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie ("CATS") - etap I, ***Dofinansowanego ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury w ramach zadania KULTURA CYFROWA 2021.***